

Dôvodová správa

Platný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja prijatý 15.10.2002 sa orientoval prevažne na príjem pomoci z pred vstupových fondov a po vstupe Slovenska do EÚ na príjem pomoci zo štrukturálnych fondov. Plánom regionálneho rozvoja na centrálnej úrovni v období do roku 2006 bol Národný rozvojový plán 2004 - 2006. V nastávajúcom období sú plánom regionálneho rozvoja na centrálnej úrovni pre obdobie 2007 - 2013 dva programové dokumenty:

1. Národný strategický referenčný rámec 2007 - 2013,
2. Národný strategický plán rozvoja vidieka pre obdobie 2007 - 2013.

Týmto novým programovým dokumentom na národnej úrovni bolo potrebné prispôbiť aj ciele nového Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja pre obdobie 2007 - 2013.

Zastupiteľstvo Košického samosprávneho kraja na svojom 11. zasadnutí uznesením č. 241/2007 vzalo na vedomie informatívnu správu o analytickej časti materiálu. Teraz predkladáme na rokovanie zastupiteľstva druhú časť materiálu, ktorá obsahuje časť problémovú a časť návrhovú.

Pri spracovaní materiálu sme museli odpovedať na niekoľko základných otázok. Prvou otázkou bol rozsah oblastí, ktorými sa má materiál zaoberať. Ponúkali sa dve základné možnosti ako pristúpiť k riešeniu tejto otázky. Prvou možnosťou bolo zamerať sa na riešenie tých oblastí, ktoré vyplývajú z priamych alebo prenesených kompetencií VÚC. Druhou možnosťou bolo zamerať sa na všetky oblasti, ktoré ovplyvňujú regionálny rozvoj. Prvá možnosť je pomerne obmedzená a druhá zase pomerne obsiahla. Pri hľadaní odpovede na túto otázku sme museli vziať do úvahy možnosti získania reálnych disponibilných zdrojov na riešenie problémov v danej oblasti, ďalej sme museli vziať do úvahy určité legislatívne možnosti a obmedzenia pre jednotlivé oblasti (niektoré oblasti spadajú výlučne do kompetencií ústredných orgánov štátnej správy) a zároveň sme chceli podporiť iniciatívu samosprávy na miestnej a regionálnej úrovni pri jej návrhoch na riešenie problémov v danej oblasti. Po zvážení všetkých argumentov pre a proti sme zvolili tretiu možnosť a to, nestanoviť presnú deliacu rovinu medzi oblasťami vyplývajúcimi z kompetencií VÚC a medzi ostatnými oblasťami ovplyvňujúcimi regionálny rozvoj, ale za základný rámec zvoliť štruktúru uvedeného Národného strategického referenčného rámca 2007 - 2013, v ktorom nie sú prostriedky pridelené výlučne podľa kompetencií štátnej správy a samosprávy, ale podľa jednotlivých podporovaných oblastí. Ďalším argumentom pre túto voľbu je skutočnosť, že VÚC je v štruktúre verejnej správy sociálno - ekonomický partner ústredných orgánov i miestnej štátnej správy a miestnej samosprávy. Z tohto postavenia pre neho vyplýva úloha hľadať spoločné riešenia pre problémy v jednotlivých oblastiach regionálneho rozvoja a pružne reagovať na prípadné zmeny v možnostiach riešenia problémov v týchto oblastiach. Preto PHSR 2007-2013 chápeme ako otvorený dokument, ktorý by mal byť v ročných intervaloch aktualizovaný podľa možností získania reálnych zdrojov, podľa návrhov riešení prichádzajúcich z miestnych samospráv, miestnych akčných skupín a regionálnej samosprávy a podľa vyhodnotenia merateľných indikátorov poskytujúcich spätnú väzbu o situácii v jednotlivých oblastiach regionálneho rozvoja.

Druhou otázkou, na ktorú sme museli hľadať odpoveď bola otázka smerovania našich aktivít buď do hospodárskej oblasti k ďalšiemu posilňovaniu podnikateľského prostredia s cieľom prilákať úspešné firmy a následným hospodárskym rozvojom riešiť aj problémy ekonomicky slabšej časti obyvateľov, alebo venovať viac pozornosti zvyšovaniu miery kvality života obyvateľov na našom území. Teda ďalej podporovať prevažne rozvojové aktivity v hospodárskej oblasti, alebo sa viac zamerať na sociálnu oblasť, na odstránenie disparít v základnej a sociálnej infraštruktúre s konečným cieľom posilnenia sociálno -

ekonomickej súdržnosti regiónu? Dôvodov, pre ktoré sme sa priklonili k väčšej podpore sociálnej oblasti bolo niekoľko. Prvým dôvodom bola skutočnosť, že Národný strategický referenčný rámec (v duchu Lisabonskej stratégie), uvažuje s podporu aktivít v hospodárskej oblasti len vo vzťahu k znalostnej ekonomike, preto nevidíme reálnu možnosť získania zdrojov na takúto podporu (priemyselné parky, malé a stredné podnikanie clustre a pod.). Ďalším dôvodom bolo zhodnotenie výsledkov z predchádzajúceho obdobia. V predchádzajúcom období vláda v hospodárskej oblasti venovala zvýšenú pozornosť prílevu priamych zahraničných investícií. Napriek tomu sme dnes v situácii, keď zamestnávateľia v mnohých oblastiach majú problémy zohnať pracovnú silu, pričom súčasne evidujeme desaťtisíce dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (každý 10 obyvateľ Slovenska v produktívnom veku nemá prácu). Napriek rastúcej ekonomike evidujeme u časti obyvateľstva vypuklý problém s nízkymi mzdami, neistým zamestnaním a pod. (Podľa stanoviska zamestnávateľov, zvýšenie minimálnej mzdy o 400,- Sk môže mať za následok stratu 10 tisíc pracovných miest v priemyselných parkoch na Slovensku). Rovnako u značnej časti obyvateľov registrujeme problémy migrácie za prácou (okolo 170 tis. ľudí zo Slovenska oficiálne pracuje v zahraničí, za 19 tis. hrubých mesačne sa asi nevrátia), problémy generáčnej chudoby, problémy zamestnaných chudobných, kde napriek zamestnaniu oboch členov domácnosti ich príjmy nemôžu pokryť ich základné životné potreby a pod. Ukazuje sa, že výborné makroekonomické výsledky Slovenska nemusia ešte nutne znamenať zlepšenie situácie uvedenej ekonomicky slabšej časti obyvateľov. Preto podľa nášho názoru je vhodnejšie ponechať hospodársku oblasť viac v réžii štátu na centrálnej úrovni a na samosprávnej úrovni venovať viac pozornosti riešeniu problémov súvisiacich s kvalitou života obyvateľov v našom regióne. Z tohto poznatku potom vyplynula orientácia materiálu na vyrovnanie neodôvodnených disparít v rámci okresov Košického kraja v oblasti dopravy a základnej infraštruktúry, v oblasti životného prostredia, v oblasti ľudských zdrojov a vzdelávania, v oblasti znalostnej ekonomiky a v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka. Uvedené oblasti zásadným spôsobom vplyvajú na konkurencieschopnosť regiónu, ktorá v časoch globálnej konkurencie bude stále rozhodujúcejšia. Priamym následkom neriešenia problémov v týchto oblastiach môže byť ďalšie prehĺbovanie straty socio - ekonomickej súdržnosti regiónu.

Treťou otázkou, na ktorú sme hľadali odpoveď bola otázka úrovne, na ktorej sa budeme jednotlivými disparitami zaoberať. Dospeli sme k názoru, že disparity medzi štátmi Európskej únie by mali byť riešené na úrovni Európskej únie (úroveň NUTS 0), disparity medzi krajinami by mali byť riešené na úrovni vlády SR (úroveň NUTS 1 a NUTS 2) a úlohou samosprávnych krajov by malo byť riešenie disparít vo vnútri kraja, medzi okresmi (úroveň NUTS 3 a NUTS 4). Miestna samospráva by mala potom hľadať riešenia disparít v rámci príslušnej obce alebo mesta (NUTS 5).

Rozložením disparít kraja na jednotlivé okresy sa zaoberá **Kapitola 6**. Disparitu Košického kraja voči ostatným krajom na Slovensku sme vyčíslili ako 100% disparitu a túto disparitu sme následne podľa zvolených merateľných indikátorov rozdelili na jednotlivé okresy. Tam, kde na okres pripadla disparita väčšia ako priemerná disparita v kraji, hovoríme o kľúčovej disparite v rámci daného okresu. Takýmto spôsobom sme získali kľúčové disparity v rámci každého okresu v Košickom kraji. Na znižovanie týchto vnútro krajových disparít by sme mali v ďalšom období prednostne hľadať účinné riešenia na úrovni regionálnej samosprávy. Tu je treba povedať, že pri určovaní kľúčových disparít sme sa snažili čo možno najviac vylúčiť subjektívny pohľad a čo možno najviac zobjektívizovať ich určenie v rámci jednotlivých okresov kraja. Preto základnou podmienkou ich vyčíslenia bol výber takých indikátorov z oficiálnych databáz, ktoré sú jednoznačne vyčísliteľné. V kapitole 6. sme zároveň načrtli aj hlavné faktory rozvoja za jednotlivé oblasti v Košickom kraji. Nerozdeľovali sme ich podľa jednotlivých okresov, pretože na mnohé oblasti už boli

spracované strategické a koncepcné materiály schválené v zastupiteľstve Košického samosprávneho kraja. Na zvyšné oblasti budú pripravované stratégie predložené na schválenie v roku 2008. V kapitole je uvedený aj prehľad spracovaných stratégií a koncepcných materiálov za jednotlivé oblasti.

V **Kapitole 7.** sme určili globálny cieľ a špecifické ciele vrátane navrhovaných opatrení pre jednotlivé oblasti. Tu je treba povedať, že sme museli upustiť od pôvodnej myšlienky odstránenia vnútro regionálnych disparít, pretože po predbežnom odhade množstva prostriedkov potrebných na ich odstránenie a zvážení možností rozpočtov verejnej správy sme dospeli k záveru, že takáto myšlienka nemá reálne opodstatnenie. Preto v určených cieľoch hovoríme len o zmiernovaní vnútro regionálnych disparít v jednotlivých oblastiach.

Kapitola 8. je nosná kapitola návrhovej časti materiálu. Aktivity uvádzané v tejto kapitole sú tie aktivity, ktoré buď priamo súvisia s aktivitami a činnosťou Úradu Košického samosprávneho kraja zabezpečujúcimi rozvoj kraja, alebo sú úplne alebo čiastočne viazané na čerpanie finančných zdrojov rozpočtu Košického samosprávneho kraja. Niektoré z uvádzaných aktivít už boli schválené zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja, iné sú pripravované na schválenie a rovnako tu uvádzame nové aktivity, ktoré navrhujeme schváliť.

V závere kapitoly uvádzame odporúčané aktivity na úrovni NUTS V., ktoré pri prezentácii analytickej časti tohto materiálu (Kapitoly 1. až 5.) v jednotlivých okresoch samosprávneho kraja naniesli účastníci buď priamo pri prezentácii alebo nám ich zaslali písomne.

V **Kapitole 9.** sme sa pokúsili stanoviť merateľné indikátory, na základe ktorých chceme vyhodnocovať aktuálny stav v jednotlivých sledovaných oblastiach. Pri výbere vhodných indikátorov sme sa snažili vylúčiť možnosť subjektívneho hodnotenia indikátora. Preto sme vyberali len také indikátory, ktoré sú jednoznačne merateľné, teda sa dajú vyjadriť matematicky. Ďalšou podmienkou pre výber indikátora bola možnosť získania údajov pre vyhodnotenie indikátora z verejne prístupných štatistických zisťovaní. Otázku výberu a selekcie navrhnutých indikátorov nepovažujeme za uzavretú. V spolupráci s Katedrou ekonomiky TU Košice budeme túto otázku ďalej skúmať a optimalizovať.

V **Kapitole 10.** uvádzame inovačné a kohézne centrá rastu, ktoré sme prevzali z Národného strategického referenčného rámca. Podľa územnej koncentrácie budú príspevky zo štrukturálnych fondov EÚ prioritne smerované do inovačných a kohéznych centier rastu, a len v špecifických prípadoch i do území mimo centier rastu. Teória podpory centier rastu je zaiste správna, navyše vyplýva zo súčasnej orientácie regionálnej politiky Európskej únie. No podľa názoru riešiteľského tímu určenie centier rastu podľa stanovených základných kritérií bolo dosť formálne. Príkladom formálneho prístupu môže byť obec Kechnec, ktorá nebola zaradená do centier rastu a pritom, podľa nášho názoru, takýmto centrom jednoznačne je už v súčasnosti.

Kapitola 11. sa zaoberá finančným plánom zabezpečenia realizácie aktivít naplánovaných v kapitole 8. Zároveň sme sa pokúsili poukázať na niektoré úskalia, ktoré môžeme očakávať pri snahe o zabezpečenie disponibilných finančných zdrojov v rozpočte Košického samosprávneho kraja.

V poslednej kapitole v **Kapitole 12.** uvádzame sumárny prehľad indikátorov podľa daného špecifického cieľa, určených priorít a opatrení. Tieto indikátory budú slúžiť na každoročné monitorovanie aktuálnej situácie v danej oblasti.

Záverom si dovoľíme uviesť, že pri príprave materiálu sme sa pokúsili zboriť aj niektoré mýty, ktoré vznikli často v dôsledku prehnaných očakávaní. Čerpanie štrukturálnej pomoci nie je všeliakom. Aj keď v súčasnosti je to jediný reálny disponibilný zdroj financovania regionálneho rozvoja, nemôže odstrániť úplne všetky naše disparity. Príchod strategických investorov a výstavba priemyselných parkov nie je univerzálnym receptom na znižovanie nezamestnanosti rovnako ako ním nie sú v súčasnosti podľa nás preceňované

možnosti využitia obnoviteľných zdrojov energie. Znalostnú ekonomiku nie je možné rozvíjať len prestavbou vzdelávania, bez zabezpečenia potrebného objemu rizikového kapitálu. Podľa názoru riešiteľského tímu, neexistujú univerzálne schémy riešenia na problémy v oblasti regionálneho rozvoja. Preto je nevyhnutné, v rámci otvoreného plánovacieho materiálu a zabezpečením monitoringu dopadov realizovaných aktivít neustále optimalizovať plánovanie našich ďalších intervencií, ak sa nechceme uspokojiť s vývojom, ktorý určuje neviditeľná ruka trhu.

Materiál je sprístupnený na internetovej stránke Košického samosprávneho kraja.